

BİLGİ EDİNME HAKKI İHLALLERİNİN ÖNLENMESİ İÇİN KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMUNA YAPILAN ŞİKÂyetLER ÜZERİNE KURUM TARAFINDAN VERİLEN KARARLARIN YORUMU*

INTERPRETATION OF THE DECISIONS MADE BY THE OMBUDSMAN INSTITUTION ON THE COMPLAINTS TO PREVENT THE VIOLATION OF THE RIGHT OF ACCESS TO PUBLIC INFORMATION

Rukiye Mehtap ÖZLÜ**

ÖZET

6328 sayılı Kanun ile kurulan Kamu Denetçiliği Kurumu, Türkiye Büyük Millet Meclisine bağlı olarak faaliyet gösteren anayasal bir kurumdur. Kurum, bağımsız ve aktif şikâyet mekanizmasıyla idarenin hukuka, hakkaniyete ve iyi yönetim ilkelerine uygun faaliyet yürütmesine katkı sağlamaktadır. Hak arama kültürünün yaygın olduğu bir toplumun inşası için oluşturulan Kurum, bilgi edinme hakkı ihlallerinin önlenmesi amacıyla şikâyetle bulunulabilecek önemli bir idari yapıdır. Bu bağlamda çalışmada, bilgi edinme hakkının ihlali gerekçesiyle Kuruma yapılan şikâyetler üzerine Kurumun 2019 yılı içerisinde verdiği yirmi altı karar incelenmektedir. Bu kararlar, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çerçevesinde Kuruma yapılan başvuru sonucunda elde edilmiştir. Bunun haricinde Kurumun resmi internet sitesinden kamuya açık olarak yayımladığı kararlar da incelenmiştir. Bu kararlar incelenerek bir yandan Kurumun çalışma usulü açıklanmakta diğer yandan Kurumun, bilgi edinme hakkı ihlal iddiaları hakkında verdiği kararlar yorumlanarak değerlendirilmektedir. Yapılan değerlendirme neticesinde Kurumun, idarenin bilgi verme sorumluluğunu yeniden tanımladığı tespit edilmektedir. Ayrıca Kurum, bilgi edinme hakkına getirilecek sınırlamaların sadece Bilgi Edinme Hakkı Kanunu düzenlemeleri bağlamında, net şekilde ve somut olaya uyarlayarak açıklanması gerektiğini tavsiye etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kamu Denetçiliği Kurumu, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, bilgi edinme hakkı, sınırlamalar, iyi yönetim ilkeleri.

* Araştırma Makalesi.

Makale gönderim tarihi: 21.10.2020

Makale kabul tarihi: 19.01.2021

** Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü

E-posta: mehtap.dolek@gop.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7505-4586>

ABSTRACT

Founded with the Act numbered 6328 the Ombudsman Institution which is attached to the Turkish Grand National Assembly is a constitutional institution. The institution contributes the administration to operate in compliance with the law, equity and good governance principles through an independent active complaint mechanism. Acting with the vision to play an active role in the formation of a society in which the rights-seeking culture is widespread, the Institution is an important administrative organization that can be lodged a complaint to prevent violations of the right of access to public information. In this context, the study examines twenty-six decisions made by the Institution in 2019 on complaints lodged to the Institution for alleged violation of the right of access to public information. These decisions were obtained by the Ombudsman within the application made under the Law on the Right to Information. In addition to these examinations, the decisions shared on the website of this Institution were also examined. By examining these decisions both the working procedure of this Institution is explained and the decisions made by the Institution about alleged violation of the right of access to public information are interpreted. As a result of the examination, it was determined that the Institution redefines the responsibility of the administration to provide public information. In addition, the Institution recommends that the exceptions of the right of access to public information should only be explained in the context of the Law on the Right to Information.

Keywords: *Ombudsman Institution, Law on the Right to Information, the right of access to public information, restrictions, principle of the good administration.*

GİRİŞ

Kamu Denetçiliği Kurumu, 14/06/2012 tarih ve 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu ile kurulmuş ve idarenin işleyişiyle ilgili şikâyetleri incelemeye 29/03/2013 tarihi itibarıyla başlamıştır. Kurumun yaklaşık 8 yıllık çok kısa bir geçmişi olmasına rağmen 1970'lerden itibaren bilimsel çalışmalara konu olduğu görülmektedir¹.

Kamu Denetçiliği Kurumu, etkin ve bağımsız şikâyet mekanizmasıyla idarenin hukuka ve hakkaniyete uygun, insan haklarına saygılı ve iyi yönetim ilkeleri çerçevesinde faaliyet göstermesine katkı sağlamak amacıyla denetim görevi üstlenmektedir. Böylece idari yargının yükünün azaltılması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda Kurum, adalete hızlı erişimi tesis etme amacıyla faaliyet göstermektedir². Kendisine verilen görevleri yerine getirirken Kurum, tavsiye niteliğinde kararlar vererek şikâyet konu olan idari işlem, eylem ve uygulamaları hukuka ve iyi yönetim ilkelerine uygunluk denetimine tabi tutmaktadır. Her ne kadar Kurumun verdiği kararlar, tavsiye niteliğinde olsa da idarelerin bu kararlara uyma oranı, her geçen gün artmaktadır. Bu oran, 2013 yılı için %20, 2014 ve 2015 yılları için %37, 2016 yılı için %42 olarak tespit edilirken 2017 yılı için %65'e, 2018 yılı için %70'e, 2019 yılı için %75'e ve 2020 yılının ilk yarısında %80,3'lere ulaşmıştır³.

Kamu Denetçiliği Kurumu, halk nezdinde günbegün daha çok tanınmakta⁴ ve daha çok şikâyet başvurusu almaktadır⁵. Bu başvurular çok çeşitli konularda olabilmektedir. Kuruma yapılan başvurulardan biri de bilgi edinme hakkı ihlallerini önlemek için yapılan şikâyetlerdir.

- 1 Tahsin Bekir BALTA, **İdare Hukukuna Giriş**, TODAİE Yayınları, Ankara, 1970; Ömer BAYLAN, **Vatandaşın Devlet Yönetimi Hakkındaki Şikâyetleri ve Türkiye İçin İsveç Ombudsman Formülü**, İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu, Ankara, 1977; Erhürman TUFAN, **Dünyada ve KKTC'de Ombudsman**, Işık Kitapevi, Lefkoşa, 1995; Erhürman TUFAN, "Türkiye İçin Nasıl Bir Ombudsman Formülü", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 1-4, 2000, ss.155-180 ; Engin SAYGIN, "Ombudsmanı Beklerken: Anayasa Mahkemesi'nin Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu İptaline Dair Gerekçeli Kararı Üzerine Bir İnceleme", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XII, Y. 2008, ss.1045-1072; Ramazan ŞENGÜL, "Türkiye'de Kamu Yönetiminin Etkin Denetlenmesinde Yeni Bir Kurum: Kamu Denetçiliği Kurumu", **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 14, 2007, ss.126-145.
- 2 Kamu Denetçiliği Kurumu, 6 Aylık Faaliyet Raporu, Temmuz 2019, Erişim Adresi: https://www.ombudsman.gov.tr/contents/alti_aylik_faliyet_raporu_2019/mobile/index.html, Erişim Tarihi: 16/12/2010.
- 3 Kamu Denetçiliği Kurumu, 6 Aylık Faaliyet Raporu, Temmuz 2019, Erişim Adresi: https://www.ombudsman.gov.tr/contents/alti_aylik_faliyet_raporu_2019/mobile/index.html, Erişim Tarihi: 16/12/2010; Kamu Denetçiliği Kurumu, 6 aylık Faaliyet Raporu, Temmuz 2020, Erişim Adresi: https://www.ombudsman.gov.tr/kdk-pdf/2020_alti_aylik_faliyet_raporu/mobile/index.html#p=9, Erişim Tarihi: 16/12/2010.
- 4 TBMM, 2015, Kamu Denetçiliği Kurumu 2015, 2014 ve 2013 Yıllık Raporları Hakkında Dilekçe Komisyonu ile İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon Raporları, s. 16.
- 5 Kamu Denetçiliği Kurumuna 2013 yılı boyunca 7638; 2016 yılı boyunca 5519; 2017 yılı boyunca 17131; 2019 yılı için 20968; 2020 yılının ilk altı ayı için 76281 başvuru yapılmıştır. Kamu Denetçiliği Kurumu, 6 aylık Faaliyet Raporu, Temmuz 2020, Erişim Adresi: https://www.ombudsman.gov.tr/kdk-pdf/2020_alti_aylik_faliyet_raporu/mobile/index.html#p=9, Erişim Tarihi: 16/12/2010.

Bilgi edinme hakkı, idarenin icrai nitelikteki eylem ve işlemlerine ilişkin her türlü bilginin, herhangi bir özel yararın ispatına gerek olmaksızın bireylere verilmesini güvence altına alan bir insan hakkıdır⁶. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. ve Birleşmiş Milletler Kişisel, Siyasal Medeni Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 19. maddesinde bilgi edinme hakkı, ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilerek bu özgürlüğün kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın, ülke sınırları gözetilmeksizin, haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü kapsadığı vurgulanmaktadır.

Ülkemizde 1982 Anayasası'nın 74. maddesinde; herkesin, bilgi edinme hakkına sahip olduğu belirtilerek bilgi edinme hakkı, güvence altına alınmaktadır. Bunun yanında kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usulleri düzenlemek amacıyla 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu başta olmak üzere 2872 sayılı Çevre Kanunu, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu, 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, 6378 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu ve birçok düzenleyici idari işlem düzenlenmiş ve yürürlüğe girmiştir.

Bilgi edinme hakkı; hukuk devleti ilkesine bağlı, şeffaf, açık, katılımcı hesap veren bir yönetim anlayışı temin etmektedir. Zira Anayasa Mahkemesine göre bilgi edinme hakkı; demokratik bir hukuk devletinde, vatandaşın idareyi denetleyebildiği demokratik bir araçtır⁷.

Bilgi edinme hakkının korunması amacıyla gerekli tedbirlerin alınarak etkin kontrol mekanizmalarının oluşturulması gerekmektedir. Bu bağlamda Türk hukukunda çeşitli kontrol mekanizmaları öngörülmüştür. Bunlardan biri de Kamu Denetçiliği Kurumudur. Kurum, bilgi edinme hakkı ihlallerinin önlenmesi amacıyla şikâyetle bulunulabilecek önemli bir idari yapıdır. Çalışmada, bilgi edinme hakkının ihlali gerekçesiyle Kuruma yapılan şikâyetler üzerine Kurumun 2019 yılı içerisinde verdiği yirmi altı karar incelenmektedir. Bu kararlar, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çerçevesinde Kuruma yapılan başvuru sonucunda elde edilmiştir. Bunun haricinde Kurumun resmi internet sitesinden kamuya açık olarak yayımladığı kararlar da incelenmiştir. Bu kararlar, somut olay kısaca açıklandıktan sonra ilgili mevzuat hükümleri uyarınca Kurum tarafından yapılan yorum ve değerlendirme çerçevesinde izah edilmektedir. Böylece bir yandan Kurumun çalışma usulü açıklanmakta diğer yandan Kurumun, bilgi edinme hakkı ihlal iddiaları hakkında verdiği kararlar yorumlanarak değerlendirilmektedir.

6 Ayhan DÖNER, **Şeffaf Devlette Bilgi Edinme Hakkı ve Sınırları**, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, Kasım 2010, s.98.

7 Anayasa Mahkemesi, E.2013/114, K.2014/184, 4/12/2014. Mahkemeye göre bilgi edinme hakkı, "yönetilenlerin yönetenleri denetleyebilmesinin, dolayısıyla hukukun üstünlüğünün sağlanabilmesinin çok önemli bir aracı olarak işlev görmektedir. Bilgi edinme hakkı, devletin demokratik niteliğinin geliştirilmesi ve bireyin temel hak ve özgürlüklerinin korunması hususlarında önemli bir rol oynadığından, demokratik hukuk devletinde vazgeçilmez bir hak niteliğine sahip bulunmaktadır.", şeklinde ifade edilmektedir.

1. KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMUNA YAPILAN ŞİKAYETLER HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1982 Anayasası'nın 74. maddesi, 12/09/2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanun'un 8. maddesiyle değiştirilerek yeniden düzenlenmiştir. Yapılan değişiklik sonucunda madde, “*Herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir.*” şeklinde formüle edilmiştir. Anayasamızın bu maddesiyle herkesin hem bilgi edinme hakkına hem de kamu denetçisine başvurma hakkına sahip olduğu birlikte düzenlenmektedir.

Kamu Denetçiliği Kurumuna yapılan başvurular, 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu ve Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre düzenlenmektedir. İlgili mevzuat kapsamında Kurum, bağımsız ve etkin bir şikâyet sistemi oluşturarak idarenin her türlü eylem, işlem ve uygulamalarını hukuka ve iyi yönetim ilkelerine uygunluk denetimine tabi tutmaktadır.

1.1. Başvuruya Konu İdare

Kamu Denetçiliği Kurumunun görev alanı, kamu idaresinin eylem ve işlemleri konusunda yapılan şikâyetleri incelemektedir. Kurumun görevi idarenin faaliyetleri olduğundan idare kavramını açıklamak gerekmektedir. Kamu Denetçiliği Kurumu Kanun'u 3-a maddesinde, idare tanımlanmaktadır. Bu maddeye göre idare, bir yandan Türkiye Cumhuriyeti idari teşkilat yapısında yer alan merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri⁸ ile sosyal güvenlik kurumlarını⁹, yerel yönetimleri¹⁰, yerel yönetimlerin bağlı idarelerini¹¹, yerel yönetim birliklerini, döner sermayeli kuruluşları, kanunlarla kurulan fonları, kamu tüzel kişiliğine haiz kuruluşları¹², kamu iktisadi teşebbüslerini,

8 Kamu Denetçiliği Kurumu, 07.06.2016 tarih ve 2016/483 sayılı Gümrük ve Ticaret Bakanlığı işlemine karşı yapılan şikâyet sonucu verilen karar; Kamu Denetçiliği Kurumu, 04.02.2014 tarih ve 03.2013/554 şikâyet numaralı Milli Savunma Bakanlığı işlemine karşı yapılan başvuru sonucu verilen karar; Kamu Denetçiliği Kurumu, 05/02/2014 tarih ve 03.2013/587 şikâyet numaralı İçişleri Bakanlığı ve Denizli Valiliği İl Emniyet Müdürlüğü işlemine karşı yapılan başvuru sonucu verilen karar; Kamu Denetçiliği Kurumu, 17/03/2014 tarih ve 01.2013/637 şikâyet numaralı Orman ve Su İşleri Bakanlığı işlemine karşı yapılan başvuru sonucu verilen karar; Kamu Denetçiliği Kurumu, 22/02/2018 tarih ve 94019529-101.07.07-E.2563 sayılı Fatih Kaymakamlığı hakkında verdiği karar.

9 Kamu Denetçiliği Kurumu, 11.07.2017 tarih ve 53878609-101.07.04-E.7851 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı işlemine karşı yapılan başvuru sonucu verilen karar; Kamu Denetçiliği Kurumu, 09/06/2017 tarih ve 36311982-101.07.04-E.6261 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı işlemine karşı yapılan başvuru sonucu verilen karar;

10 Kamu Denetçiliği Kurumu, 10/12/2019 tarih ve 2019/12808-S.19862 sayılı Artvin İl Özel İdaresi işlemine karşı yapılan başvuru sonucu verilen karar; Kamu Denetçiliği Kurumu, 11/06/2019 tarih ve 2019/4249-S.6201 sayılı İzmir Büyükşehir Belediyesi işlemine karşı yapılan başvuru sonucu verilen karar;

11 Kamu Denetçiliği Kurumu, 04/02/2019 tarihli ve 2018/10701 başvuru numaralı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (İSKİ) hakkında verilen karar.

12 Kamu Denetçiliği Kurumu, 19/7/2013 tarih ve 2013/01 sayılı Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı ve Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı işlemlerine karşı yapılan başvuru sonucu verilen karar; Kamu Denetçiliği Kurumu, 20/05/2019 tarih ve 2019/3317-S.4748 sayılı İzmir Bölge İdare Mahkemesi Başkanlığı işlemlerine karşı yapılan başvuru sonucu verilen dostane çözüm kararı.

sermayesinin yüzde ellisinden fazlası kamuya ait kuruluşlar ile bunlara bağlı ortaklık ve müesseseleri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını¹³ kapsarken diğer yandan idari düzenleme, denetim ve gözetim altında kamu hizmeti yürüten özel hukuk tüzel kişilerini kapsamaktadır. Başka bir ifadeyle hem klasik anlamda kamu idaresinin aleyhine hem de idarenin denetim ve gözetiminde kamu hizmeti yürütüyor olmak şartıyla özel hukuk tüzel kişileri aleyhine Kamu Denetçiliği Kurumuna başvurulabilmektedir. Bu bağlamda idare kavramının, ilgili mevzuatta çok geniş şekilde tanımlandığı belirtilmelidir.

1.2. Başvuranın Nitelikleri

İdarenin işlem ve eylemlerinden menfaati ihlal edilen gerçek ve tüzel kişiler Kamu Denetçiliği Kurumuna şikâyetle bulunabilmektedir. O halde Kamu Denetçiliği Kurumuna başvuru yapılabilmesi için birinci şart, başvuru yapanın gerçek ya da tüzel kişi olmasıdır. Bu konuda uygulanacak kurallar, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda düzenlenmektedir¹⁴.

Kuruma başvuru yapılabilmesi için ikinci olarak, menfaat ihlali şartı aranmaktadır. Kuruma yapılan şikâyetlerde olması gereken menfaat ihlali şartı, idari yargılama hukuku üzerinden değerlendirilebilir. Zira 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2/1-a maddesinde menfaat ihlali şartı, iptal davası açılabilmesi şartı olarak da düzenlenmektedir. İdari yargılama hukukunda menfaat, davacı ile dava konusu işlem arasındaki ilgi¹⁵, ilişki¹⁶ ya da alaka¹⁷ olarak ele alınmaktadır. Danıştay bu alanın ciddi ve makul olması gerektiğine karar vermiştir¹⁸. Gözübüyük'e göre Danıştay, menfaat kavramını oldukça geniş yorumlamaktadır¹⁹. Bununla birlikte idari yargıda davaya konu olan menfaat ihlalinin; meşru, güncel ve kişisel olması gerekmektedir²⁰. Bu bağlamda Kamu Denetçiliği Kurumuna yapılan şikâyetlerde ihlal edilmesi öngörülen menfaat, şikâyetle konu işlemle şikâyet eden arasındaki meşru, güncel ve kişisel ilgi, ilişki ya da alaka olarak tanımlanabilir.

13 Kamu Denetçiliği Kurumu, 23/08/2017/tarih ve 2017-1577 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Şehir Plancıları Odası işlemine karşı yapılan başvuru sonucu verilen karar; Kamu Denetçiliği Kurumu, 17/01/2018 tarih ve 94019529-101.07.06-E.892 sayılı Türkiye Noterler Birliği- Beyoğlu 13. Noterliği işlemine karşı yapılan başvuru sonucu verilen karar.

14 Hukuk Muhakemeleri Kanunu 50. maddesinde Medenî haklardan yararlanma ehliyetine sahip olan kişilerin, davada taraf ehliyetine de sahip olduğu düzenlenmektedir. Bu kapsamda ayırt etme gücüne sahip, ergin ve kısıtlı olmayan her gerçek kişi, dava ehliyetine sahiptir. Ayırt etme gücüne sahip küçük ya da kısıtlılar kural olarak, ayırt etme gücünden yoksun olanlar ise kesin olarak dava açma ehliyetinden yoksundur. Medenî hakları kullanma ehliyetine sahip olmayanlar davada kanuni temsilcileri, tüzel kişiler ise yetkili organları tarafından temsil edilmektedir.

15 Onur KARAHANOGULLARI, *Türkiye'de İdari Yargı Tarihi*, Ankara, 2005, s.209.

16 İlhan ÖZAY, *Günışığında Yönetim 2-Yargısal Korunma*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010, s.78.

17 Danıştay, Dava Daireleri Umumi Heyeti, 03.07.1996 tarih ve E. 36/9, K. 157 sayılı karar.

18 Danıştay, İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, 02.02.1990, E. 1990/670, K. 1990/101 sayılı karar.

19 Şeref GÖZÜBÜYÜK, *Yönetişel Yargı*, Turhan Kitapevi, Ankara, 35. Bası, 2016, s. 174.

20 Danıştay, 10. Daire, 21.05.1990 tarih ve E.1990/1213, K. 1990/1115 sayılı karar.

Bununla birlikte şikâyetin insan hakları, temel hak ve özgürlükler, kadın hakları, çocuk hakları ve kamuyu ilgilendiren genel konulara yönelik olması hâlinde menfaat ihlali şartı aranmamaktadır²¹. Bu sebeple çalışmanın konusu olan bilgi edinme hakkı ihlallerine karşı Kuruma yapılan şikâyetler için de menfaat ihlali şartı aranmaz. Nitekim bilgi edinme hakkı hem uluslararası hem de ulusal nitelikli hukuki düzenlemelerde, temel bir insan hakkı olarak tanımlanmaktadır. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu (BEDK) da bu yönde karar vermiştir. BEDK'ye göre herkesin bilgi edinme hakkına sahip olması, amir nitelikte bir hüküm olduğundan bilgi edinme hakkı ihlallerinin önlenmesi için yapılan başvurularda *ilgililik* şartı aranmamaktadır²². Başka bir ifadeyle idareden bilgi ve belge talep edilmesi için talebe konu belge ile talepte bulunan kişi arasında ilgi olmasına gerek yoktur.

1.3. Başvuru Usulü

6328 sayılı Kanun'un 17. maddesinde Kamu Denetçiliği Kurumuna yapılacak başvuru usulü düzenlenmektedir. Bu maddeyle Kuruma yapılan başvuru, “*başvuru sahibinin adı ve soyadı, imzası, yerleşim yeri veya iş adresini ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için vatandaşlık kimlik numarasını, yabancılar için pasaport numarasını, başvuru sahibi tüzel kişi ise tüzel kişinin unvanı ve yerleşim yeri ile yetkili kişinin imzasını, varsa, merkezi tüzel kişilik numarasını ve yetki belgesini içeren Türkçe dilekçe ile yapılır.*” şeklinde düzenlenmektedir. Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 8. maddesinde, şikâyetçinin başka bir dildeki başvurusunun Kurumca haklı ve makul olduğunun tespiti halinde kabul edildiği yönünde düzenleme mevcuttur. Bu düzenlemeye uygun olarak Kurumun, Arapça²³ ve Kürtçe²⁴ dillerinde yapılan başvuruları kabul ettiği ve karara bağladığı görülmektedir.

Kamu Denetçiliği Kurumuna şikâyet, Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in ekinde bulunan ve aynı zamanda Kurumun resmî internet sitesinde yayımlanan gerçek kişiler için EK-1'de ve tüzel kişiler için EK-2'de yer alan şikâyet başvuru formunun doldurulması suretiyle yapılmaktadır. Şikâyet dilekçeleri, Kuruma veya Kurumun gerekli gördüğü yerlerde açtığı bürolara elden verilebileceği gibi posta, elektronik posta veya faks yoluyla da gönderilebilir²⁵, Kurumun resmi internet sayfası olan, <http://www.>

21 Fevzi ÖZGÜLER, **Bilgi Edinme Hakkı Rehberi ve Uygulama Örnekleri**, Ekoloji Kolektifi Derneği, 2016, s.107.

22 BEDK, 22/06/2005 tarih ve 2005/476 sayılı karar.

23 Kamu Denetçiliği Kurumu, 14.06.2016 tarih ve 5756/2015 sayılı karar; Kamu Denetçiliği Kurumu, 14.07.2016 tarih ve 2016/733 sayılı karar; Kamu Denetçiliği Kurumu, 17.01.2016 tarih ve 2016/737 sayılı karar Arapça dilinde verilmiştir.

24 Kamu Denetçiliği Kurumu, 14.06.2016 tarih ve 2015/5756 sayılı karar; Kamu Denetçiliği Kurumu, 14.07.2016 tarih ve 2016/737 sayılı karar.

25 Faks veya elektronik posta yoluyla yapılan şikâyet başvurularına ait dilekçelerin asıl nüshaları, 15 gün içinde Kuruma gönderilmedikçe başvuru geçerli sayılmaz. Kayıtlı elektronik posta yoluyla yapılan başvurularda bu şart aranmaz.

ombudsman.gov.tr/ sayfasında bulunan, “Elektronik Ortamda Şikâyet” butonuyla da Kuruma şikâyet yapılabilir. Bunlara ilaveten illerde valiliklere ve ilçelerde kaymakamlıklara elden veya posta yoluyla da şikâyet başvurusu yapılabilir²⁶.

Kamu Denetçiliği Kurumuna yapılan başvurular, kayda alındıktan sonra inceleme ve esasa geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulmaktadır.

2. BİLGİ EDİNME HAKKI İHLALLERİNİN ÖNLENMESİ KAPSAMINDA YAPILAN BAŞVURULAR ÜZERİNE KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMUNUN VERDİĞİ ÖN İNCELEME KARARLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Kamu Denetçiliği Kurumuna yapılan başvurular, Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu’nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 19. maddesinde belirtildiği konularda ön incelemeye tabi tutulmaktadır. Ön inceleme sonunda Kurum tarafından ya incelenemezlik ya da gönderme kararı verilmektedir. Yönetmelik’in 19. maddesine göre yapılan şikâyet başvurusu, Kurumun görev alanı, süre, şikâyetin Türkçe ya da Kurumca kabul edilecek bir dilde yapılmış olması, belli bir konuyu içermesi, Kanunda belirtilen ve şikâyet başvurusunda bulunması gereken bilgileri içermesi, menfaat ihlali şartı ile derdest bir şikâyet ya da davanın olması yönlerinden incelenmekte ve gerekli şartları taşımayanlar hakkında incelenemezlik kararı verilmektedir. İdari başvuru yolları tüketilmeden yapılan başvurular hakkında ise Kurum, gönderme kararı vermektedir.

Bilgi edinme hakkı ihlallerinin önlenmesine yönelik olarak yapılan başvurularda da Kurum, ilgili Yönetmelik’in 19. maddesinde belirtilen konularda ön değerlendirme yapmaktadır.

Kamu Denetçiliği Kurumunun bilgi edinme hakkı ihlallerinin önlenmesi konusunda 2019 yılı içerisinde verdiği ve elde edilen yirmi altı karardan dördü ön inceleme aşamasında verilmiştir. Bu kararlar şöyledir:

Somut vakada, Artvin İl Özel İdaresine 02/08/2017 ve 02/09/2018 tarihlerinde bilgi edinme talebinde bulunulduğu ancak idarenin sessiz kaldığı görülmektedir²⁷. Bunun üzerine Kamu Denetçiliği Kurumuna, 30/11/2019 tarihinde başvuruda bulunulmuştur. Kurum, ilgili mevzuata uygun olarak belirlenen süre içerisinde başvuru yapılmadığını ve başvurunun “süre şartını” taşımadığını belirterek başvurunun incelenmesine imkân bulunmadığına karar vermiştir²⁸. Zira ilgili mevzuat uyarınca idareye yapılan bilgi edinme başvurularına idare tarafından altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren altı ay içinde Kuruma şikâyet başvurusunda bulunulabilir.

26 Bu durumda valilik ve kaymakamlıklar, şikâyetleri tarih ve sayı vermek suretiyle kayıt altına aldıktan sonra başvuru ve varsa eklerini en geç 3 iş günü içinde doğrudan Kuruma göndermek zorundadırlar.

27 Kamu Denetçiliği Kurumu, 10/12/2019 tarih ve 2019/12808-S.19862 sayılı karar.

28 Kamu Denetçiliği Kurumu, 10/12/2019 tarih ve 2019/12808-S.19862 sayılı karar.

Başka bir somut olayda, Türk Telekomünikasyon A.Ş. aleyhine Kamu Denetçiliği Kurumuna başvurulduğu görülmektedir²⁹. Şikâyetle bulunan kişi, Tivibu abonelik işlemleri sırasında yapmış olduğu telefon görüşmesini Türk Telekomünikasyon A.Ş.'den talep ettiğini ancak Şirket tarafından talebine olumsuz cevap verildiğini beyan ederek Kurumdan gereğinin yapılmasını talep etmektedir³⁰. Kurum yaptığı ön incelemesi neticesinde, bilgi talep edilen merciin yani Türk Telekomünikasyon A.Ş.'nin, Türkiye Cumhuriyeti idari teşkilatında yer alan bir kamu idaresi olmadığını ve özel hukuk hükümlerine tabi bir şirket olduğunu belirterek söz konusu başvurunun, görev alanına girmediği gerekçesiyle incelenemezlik kararı vermiştir³¹.

Bilgi edinme hakkı ihlalleri çerçevesinde değerlendirilen kararlardan bir diğerinde, idari başvuru yolları tüketilmeden Kuruma başvuru yapıldığından ilgili idareye gönderme kararı verilmiştir³². Somut olayda; İzmir Buca Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu kalan kişinin, tutukluluk süresi boyunca yaptığı her türlü harcamaya ait belgenin Ceza İnfaz Kurumundan talep edildiği, Ceza İnfaz Kurumunun bu talebe olumsuz cevap verdiği, bunun üzerine Kamu Denetçiliği Kurumuna başvurulduğu görülmektedir³³. Kurum; yaptığı inceleme neticesinde, söz konusu başvurunun idari başvuru yolları tüketilmeden yapıldığı gerekçesiyle ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak değerlendirilmesi ve gereği için başvurunun, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne gönderilmesine karar vermiştir³⁴.

Bir başka somut olayda Kamu Denetçiliği Kurumuna yapılan şikâyetle başvuran, TSE tarafından bazı beyaz et üreticilerine verilen helal sertifikalarının, Diyanet İşleri Başkanlığı Helal Sertifika Müdürlüğü tarafından hangi usul ve sıklıkla denetlendiğini gösterir nitelikteki belgeleri talep etmiştir³⁵. Yapılan ön inceleme neticesinde Diyanet İşleri Başkanlığına başvuruya konu istekle ilgili doğrudan bilgi edinme talebinde bulunulmadığı tespit edildiğinden Kurum, başvurunun Diyanet İşleri Başkanlığına gönderilmesine karar vermiştir³⁶. Kurum tarafından verilen gönderme kararları; başvuruya konu olan uyuşmazlığın, ilgili idare tarafından karşılanması amacıyla verilmektedir. Bununla birlikte gönderme kararına taraf olan ilgili idare, yasal cevap verme süresi içinde cevap vermez ya da verdiği cevap başvuruyu tatmin etmezse cevabın tebliğinden itibaren ya da idare tarafından altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren altı ay içinde Kuruma yeniden şikâyet başvurusu yapılabilir.

29 Kamu Denetçiliği Kurumu, 04/12/2019 tarih ve 2019/12456-S.19386 sayılı karar.

30 Kamu Denetçiliği Kurumu, 04/12/2019 tarih ve 2019/12456-S.19386 sayılı karar.

31 Kamu Denetçiliği Kurumu, 04/12/2019 tarih ve 2019/12456-S.19386 sayılı karar.

32 Kamu Denetçiliği Kurumu, 21/11/2019 tarih ve 2019/11947-S.18487 sayılı karar.

33 Kamu Denetçiliği Kurumu, 21/11/2019 tarih ve 2019/11947-S.18487 sayılı karar.

34 Kamu Denetçiliği Kurumu, 21/11/2019 tarih ve 2019/11947-S.18487 sayılı karar.

35 Kamu Denetçiliği Kurumu, 16/09/2019 tarih ve 2019/8491-S.13033 sayılı karar.

36 Kamu Denetçiliği Kurumu, 16/09/2019 tarih ve 2019/8491-S.13033 sayılı karar.

Ön inceleme sırasında şikâyet konu olan idarenin yanlış ya da eksik gösterildiği tespit edilirse Kurum, resen doğru idareyi belirleyerek inceleme aşamasına geçmektedir. Bu düzenleme, idari yargılama hukukuna yerleşmiş mantıkla izah edilebilir. Zira İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 15/1-c maddesinde “*davanın hasım gösterilmeden ya da yanlış hasım gösterilerek açılması halinde dava dilekçesinin tespit edilecek gerçek hasma tebliğine karar verilmesi*” gerektiği düzenlenmiştir. Böylece idari teşkilat yapısı içerisinde yer alan idarelerin hangisinin davacı sıfatını haiz olup olmadığını vatandaşın bilmesi noktasında yaşanabilecek eksiklik ve zorluk aşılmak istenmiştir. Bu şekilde nasıl ki idari yargılama hukukunda husumet, *adeta yaptırımsız bir dava şartı*³⁷ ise Kamu Denetçiliği Kurumuna yapılan başvuru formunda, şikâyetin konusu olan idarenin doğru gösterilmesi gereği de yaptırımsız bir şikâyet şartıdır. Ayrıca Kurum gerekli görürse şikâyet edilen idarenin sayısını da resen arttırabilmektedir. Kurum vermiş olduğu bir kararda³⁸, başvuran talep etmediği halde yaşanan mağduriyetin giderilebilmesi için Millî Eğitim Bakanlığını da şikâyet başvurusuna resen taraf olarak eklemiştir.

Kurum, usulüne uygun şekilde yapılmış başvuruları esastan incelemeye almaktadır.

3. BİLGİ EDİNME HAKKI İHLALLERİNİN ÖNLENMESİ KAPSAMINDA YAPILAN BAŞVURULAR ÜZERİNE KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU TARAFINDAN ESASTAN İNCELEME SONUNDA VERİLEN KARARLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kamu Denetçiliği Kurumuna yapılan başvurular, ilgili mevzuat çerçevesinde incelenip araştırıldıktan sonra karara varılmaktadır. Kurum; araştırma ve incelemeyi yaparken hakkında şikâyetçi olunan idareden bilgi ve belge isteyebilir, gerekli görülen hallerde yerinde inceleme yapabilir, şikâyet konusuyla ilgili olarak özel ya da teknik bilgiyi gerektiren hallerde alanında uzman kişiler ile tanık ve tüm ilgilileri dinleyerek konuyla ilgili bilgilerine başvurabilir. Yapılan inceleme neticesinde Kurum; şikâyeti, kabul ya da reddedebileceği gibi kısmen kabul kısmen ret ya da dostane çözüm kararı verebilir.

Dostane çözüm kararı, Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu’nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’e 2017 yılında yapılan değişiklikle³⁹ getirilen yeni bir karar çeşididir. Dostane çözüm kararı, ilgili Yönetmelik’in 27 ve 33/A maddeleriyle düzenlenmektedir. Bu düzenlemelere göre Kurum; şikâyet başvurusunun taraflarını, inceleme ve araştırma boyunca dostane çözüme davet edebilmektedir. Ayrıca

37 Celal İŞIKLAR, “659 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname Sonrası İdari Yargıda Husumete İlişkin Esâslar”, **TAAD**, Yıl:3, Sayı:10 (Temmuz 2012), s.385.

38 Kamu Denetçiliği Kurumu, 22/05/2019 tarih ve 2019/3487-S.5038 sayılı kararında “*başvuran her ne kadar sadece BEDK’nin kısmen ret kararının iptalini talep etse de başvuranın bilgi edinme talebini karşılamadığını iddia ettiği Kurumun, Millî Eğitim Bakanlığı olması sebebiyle; başvuruya konu yapılan BEDK ile birlikte, anılan Bakanlık da Kurumumuzca resen başvuruya konu idare olarak belirlenmiştir*” hükmüne varmıştır.

39 RG-2/3/2017-29995.

Kurum, şikâyetin tarafı olan idarenin şikâyetle konu talebi, yerine getirmesi halinde dostane çözüm kararı vererek inceleme ve araştırmasını sonlandırmaktadır. Şikâyet başvurularının mümkün olduğunca hızlı ve etkin bir şekilde sonuçlandırılmasını sağlamak adına Kurum, her geçen gün daha çok dostane çözüm kararı vermektedir. 2019 yılı boyunca 2707⁴⁰; 2020 yılının ilk altı aylık döneminde 1441⁴¹ dostane çözüm kararı verilmiştir. Çalışmanın konusunu oluşturan bilgi edinme hakkı ihlali sebebiyle yapılan şikâyetler değerlendirildiğinde, incelenen 26 karardan 8 tanesi hakkında (yani %30,7'si hakkında) dostane çözüm kararı verildiği görülmektedir⁴².

Ayrıca Kamu Denetçiliği Kurumunun, bilgi edinme hakkı ihlal iddiaları konusunda verdiği kararlar incelendiğinde esastan inceleme neticesinde kabul, ret ve kısmen kabul kısmen ret kararları verildiği görülmektedir.

Kurumun bilgi edinme hakkı kapsamında verdiği kararlar analiz edip incelendiğinde; bilgi edinme hakkının iyi yönetim ilkelerinden biri olarak değerlendirildiği ve idarenin bilgi verme yükümlülüğünün yeniden tanımlandığı görülmektedir. Bununla birlikte Kurum, bilgi edinme hakkı istisnalarının mevzuatın öngördüğü çerçevede yorumlanmasını tavsiyesi etmektedir.

3.1. İyi Yönetişim İlkesi Olarak Bilgi Edinme Hakkı

Yönetişim, 20. yüzyılda özellikle uluslararası örgütler ve çağdaş demokratik devletlerin ortaya koyup geliştirdiği bir kavramdır. Yönetişim, bu örgütler tarafından kamu yönetiminde yaşanan sorunların çözümünde uygulanacak bir *kür* olarak tanımlanmaktadır. Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi tarafından yayımlanan Kamu Yönetimi Sözlüğünde yönetişim, “*bir toplumsal politik sistemdeki ilgili bütün aktörlerin ortak çabalarıyla elde edilen sonuçların oluşturduğu yapı ya da düzen*” olarak ifade edilmektedir⁴³. Bu yönüyle yönetişim, katılım ilkesinin ön planda olduğu bir yönetim mekanizması, modeli ya da süreci olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca yönetişim; *saydamlık, hesap verebilirlik, katılım, çalışma uyumu, yerindenlik ve etkinlik gibi kriterlere dayanan, çok aktörlü ve toplumsal ortaklıklara dayalı yönetim anlayışını*, ifade etmektedir⁴⁴.

40 Kamu Denetçiliği Kurumu, 2019 yılı Faaliyet Raporu, Erişim Adresi: <https://www.ombudsman.gov.tr/kdk-pdf/2019-faliyet-raporu/2019-faliyet-raporu.pdf>, Erişim Tarihi:16/12/2010.

41 Kamu Denetçiliği Kurumu, 6 aylık Faaliyet Raporu, Temmuz 2020, Erişim Adresi: https://www.ombudsman.gov.tr/kdk-pdf/2020_alti_aylik_faliyet_raporu/mobile/index.html#p=9, Erişim Tarihi:16/12/2010.

42 Kamu Denetçiliği Kurumu, 20/05/2019 tarih ve 2019/3317-S.4748 sayılı karar; Kamu Denetçiliği Kurumu, 14/10/2019 tarih ve 2019/10192-S.15663 sayılı karar; Kamu Denetçiliği Kurumu, 08/02/2019 tarih ve 53878609-101.07.07-E.3110 sayılı karar; Kamu Denetçiliği Kurumu, 14/02/2019 tarih ve 94019529-101.07.07-E.3595 sayılı karar; Kamu Denetçiliği Kurumu, 09/04/2019 tarih ve 2019/397-S.617 sayılı karar; Kamu Denetçiliği Kurumu, 17/07/2019 tarih ve 2019/5746-S.8641 sayılı kararı; Kamu Denetçiliği Kurumu, 24/09/2019 tarih ve 2019/8935-S.13713 sayılı karar; Kamu Denetçiliği Kurumu, 24/09/2019 tarih ve 2019/8935-S.13713 sayılı karar; Kamu Denetçiliği Kurumu, 01/11/2019 tarih ve 2019/11058-S.17083 sayılı karar.

43 TODAİE, **Kamu Yönetimi Sözlüğü**, Ömer BOZKURT, Seriya SEZEN, Turgay ERGUN (Ed.), 2008.

44 Kent Konseyi Yönetmeliği, 26313 sayılı ve 08.10.2006 tarihli R.G.

Yönetişimin amacı, iyi yönetişimdir; iyi yönetişim de yönetime hâkim olan ilkelerin kamu idaresinde uygulanmasıyla mümkündür. Bu ilkeler, Dünya Bankası ve Avrupa Birliği çalışmalarıyla ortaya konmaktadır. Dünya Bankası SIGMA Programı; yönetim ilkelerini, hukukun üstünlüğü, güvenilirliği, önceden tahmin edilebilirliği, sorumluluk ve saydamlık ilkeleri ile teknik ve idari örgütsel kapasiteyi geliştirme ve vatandaşların katılımının sağlanması yanında etkinlik, etkililik ile verimlilik olarak belirlemiştir⁴⁵. Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Avrupa Yönetişim Beyaz Kitabı'nda yönetim ilkeleri; açıklık, katılım, sorumluluk, etkinlik, uyum ilkeleri yanında subzidiarite ve ölçülülük olarak belirlenmiştir⁴⁶.

Küreselleşen dünyada yaşanan gelişmelerden etkilenen ve Avrupa Birliği üyelik perspektifi olan Türkiye'de, kamu yönetimi anlayışında köklü değişimler yaşanmakta ve yöneti-şi-m ilkeleri doğrultusunda kamu yönetim anlayışı yeniden şekillenmektedir. Konuyla ilgili incelenen resmî belge ve hukuki kaynaklarda iyi yönetim ve iyi yönetişim kavramları ile yönetim ve yönetim ilkeleri, özellikle Avrupa Birliği hukukundan beslenerek şekillenmekte ve temelde aynı ilke ve kavramları ifade etmektedir.

On Birinci Kalkınma Planında iyi yönetişim, hukuk devleti ve demokratik yönetim ilkeleri ile beraber ele alınarak kamu yönetiminde katılım, açıklık, şeffaflık ve hesap verebilirliğin her düzeyde hayat bulduğu bir yönetim anlayışı olarak belirlenmektedir⁴⁷. Zira Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin oluşturduğu yeni kamu yönetimi anlayışının öncelikli hedefi, idarenin sorun çözen, çözüm üreten, vatandaş odaklı bir anlayışla faaliyet göstermesidir⁴⁸.

Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 6. maddesi gereğince Kurum, iyi yönetim ilkelerini yaptığı inceleme ve araştırmada ayrıca gözetmektedir. Yönetmelik'in 6. maddesinde "*Kurum, inceleme ve araştırma yaparken idarenin, insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde; kanunlara uygunluk, ayrımcılığın önlenmesi, ölçülülük, yetkinin kötüye kullanılmaması, eşitlik, tarafsızlık, dürüstlük, nezaket, şeffaflık, hesap verilebilirlik, haklı beklentiye uygunluk, kazanılmış hakların korunması, dinlenilme hakkı, savunma hakkı, bilgi edinme hakkı, makul sürede karar verme, kararların gerekçeli olması, karara karşı başvuru yollarının gösterilmesi, kararın geciktirilmeksizin bildirilmesi, kişisel verilerin korunması gibi iyi yönetim ilkelerine uygun işlem ve eylem ile tutum veya davranışta bulunup bulunmadığını gözetir ve iyi yönetim ilkelerine uyar.*" ifadesi yer almaktadır. Başka bir ifadeyle Kurum, idarelerin karar ve işleyişini sadece hukuka uygunluk bakımından değil, aynı zamanda iyi yönetim ilkeleri açısından da denetlemektedir. Nitekim Kurumun iyi yönetim ilkeleri doğrultusunda idareye önerilerde bulunması, açık, şeffaf, katılımcı ve hesap verir bir idarenin inşa edilmesine katkı sunmaktadır.

45 SIGMA, "Kamu Yönetiminde Avrupa İlkeleri", n°27, ed. OECD, 1999.

46 AB Komisyonu, Yönetişim Beyaz Kitabı, COM (2001) 428, Brüksel, 2001.

47 TC. Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023), <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlanı.pdf>, Erişim tarihi: 06/07/2020.

48 2018/13 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi.

Kurum tarafından verilen kararlarda “*iyi yönetim ilkeleri yönünden değerlendirme*” başlığıyla idarenin iyi yönetim ilkelerine uygun davranıp davranmadığı değerlendirilmektedir. Bu başlıkta bilgi edinme hakkı kapsamında yapılan inceleme bir yandan idare ile vatandaş diğer yandan idare ile Kamu Denetçiliği Kurumu arasında yapılan yazışmalar bakımından değerlendirilmektedir. Örneğin Bilgi edinme hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle Kurum tarafından değerlendirilen bir başvuruda, yaptığı inceleme sonunda Kurum; bilgi edinme hakkı ihlal iddiasını hukuka uygunluk yönünden incelediği gibi idareyle yaptığı yazışmaları; iyi yönetim ilkelerinden biri olan bilgi edinme hakkı bakımında da ayrıca değerlendirmiştir⁴⁹. Konusu ne olursa olsun ister bilgi edinme hakkı ihlal iddiası ister herhangi başka bir uyuşmazlık; Kuruma yapılan her şikâyet başvurusu sonucunda Kurum; başvuruya konu olan idareyi ayrıca iyi yönetim ilkeleri açısından değerlendirdiğinden bu konuda verilmiş karar örnekleri artırılabilir⁵⁰.

3.2. İdarenin Bilgi Verme Yükümlüğünün Yeniden Tanımlanması

Kamu Denetçiliği Kurumu vermiş olduğu kararlarda bilgi edinme hakkını, temel bir insan hakkı olarak belirterek idari belgelere erişimin sağlanması için idarenin sorumluluğunu yeniden tanımlamaktadır. Başka bir ifadeyle Kurum, idarenin bilgi verme yükümlülüğüne teyit etmektedir⁵¹.

Kamu Denetçiliği Kurumuna göre idare, talep edilen bilgi ve belgenin kendisinde olmadığı gerekçesiyle bilgi vermekten kaçınmamalıdır. Somut vakada kişi, Mersin Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğünden puantaj cetvellerini talep etmiştir⁵². Ancak Müdürlük, talep edilen belgenin kendisinde olmadığını, ayrı ve özel bir çalışma gerektiren belge niteliğinde olduğunu belirterek bilgi talebini reddetmiştir⁵³. Bunun üzerine Kuruma şikâyetle bulunan ilgili kişi, işvereni tarafından tutulan puantajların Mersin Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğüne verildiğini belirterek söz konusu puantajların bir örneğini talep etmiştir. Kurum; *puantaj cetvelinin bir çalışanın mesaisi içerisinde kaç saat çalıştığının gösterilerek kaydedildiği işçi ve işverence birlikte imza altına alınan bir tablo olduğu* vurgulayarak söz konusu belgelerin idarenin iddia ettiği gibi ayrı ve özel bir çalışma gerektiren nitelikte olmadığını belirtmektedir⁵⁴. Yapılan

49 Kararda, “idarenin bilgi ve belge talebine ilişkin cevabi yazıları incelendiğinde, “dürüstlük”, “nezaket”, “şeffaflık”, “bilgi edinme hakkı”, “makul sürede karar verme”, “kararın geciktirilmeksizin bildirilmesi” ilkelerine uygun hareket ettiği belirtilmektedir”, değerlendirmesi yapılmıştır. Kamu Denetçiliği Kurumu, 30/10/2019 tarih ve 2019/10891-S.16819 sayılı karar.

50 Kamu Denetçiliği Kurumu, 06/09/2019 tarih ve 2019/8058-S.12322 sayılı kararında İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığından istenilen bilgi ve belgelerin Kuruma süresi içinde ve gerekçeli olarak gönderildiği tespiti yapılmıştır. Kamu Denetçiliği Kurumu, 29/08/2019 tarih ve 2019/7796-S.11932 sayılı kararında iyi yönetim ilkeleri açısından yapılan değerlendirme neticesinde; Kırıkkale Üniversitesi Rektörlüğünden istenilen bilgi ve belgelerin Kuruma süresi içinde ve gerekçeli olarak gönderildiği, bu bakımdan kanunlara uygunluk ilkesine uygun davranıldığı kanaatine varılmıştır.

51 Kamu Denetçiliği Kurumu, 29/08/2019 tarih ve 2019/7796-S.11932 sayılı karar.

52 Kamu Denetçiliği Kurumu, 06/09/2019 tarih ve 2019/8061-S.12325 sayılı karar.

53 Kamu Denetçiliği Kurumu, 06/09/2019 tarih ve 2019/8061-S.12325 sayılı karar.

54 Kamu Denetçiliği Kurumu, 06/09/2019 tarih ve 2019/8061-S.12325 sayılı karar.

bu değerlendirme ve inceleme neticesinde Kurum, talep edilen belgelerin başvuru sahibinin erişimine sunulmasını ilgili idareye tavsiye etmiştir⁵⁵.

Kuruma göre idare, talep edilen bilgi ve belgelerin örneklerini mevzuatta belirtilen şartlara uygun şekilde vermekle sorumludur, yerinde inceleme⁵⁶ yapılması gerektiği gerekçesiyle belgelere erişim talebini reddedemez. Örneğin disiplin cezası soruşturmasına yönelik bilgi ve belge edinme talebine, Batman İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından yerinde inceleme yapılması suretiyle müsaade edilen ancak istediği belgelerin kopyası kendisine verilmeyen kişi, Kamu Denetçiliği Kurumuna şikâyet başvurusunda bulunmuştur⁵⁷. Yapılan inceleme ve değerlendirme sonucunda Kurum, *idare tarafından, bilgi ve belgelerin ancak yerinde incelenebileceği kararının hangi gerekçeyle verildiğinin anlaşılmadığını belirterek “(...) Kanun’un 9. madde hükmü doğrultusunda üçüncü kişilerin kimlik bilgileri kapatılarak (talep edilen) belgenin başvuranın erişimine sunulması gerektiği yönünde karar verilmesi gerekir”* demek suretiyle konuya ilişkin tavsiye kararı vermiştir⁵⁸.

Kuruma göre bilgi talep dilekçesinde talebin açık şekilde anlaşılması şartıyla teknik sorunlardan dolayı dilekçe eklerinin eksik olduğu gerekçesiyle idare, bilgi vermekten kaçınmamalıdır. Somut olayda; belgelere erişim talebine İzmir Büyükşehir Belediyesinin cevap vermemesi üzerine BEDK’ye itiraz eden ancak BEDK tarafından iki kere başvuru ekinde herhangi bir evrak olmadığı gerekçesiyle başvurusu reddedilen kişi, Kamu Denetçiliği Kurumuna şikâyet başvurusunda bulunmuştur⁵⁹. Kurum; yaptığı inceleme ve araştırma sonunda, dilekçe ekinde eksiklik olduğu gerekçesiyle başvuranın itiraz talebinin reddedilmesini hukuka ve hakkaniyete aykırı bulmuştur⁶⁰. Zira kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde sorun yaratan değil, sorun çözüp çözüm üreten bir anlayışın yer alması gerekmektedir. Bu sebeple Kurum; idareye, talebin ilk başvuru yerinde neticelendirilmesine özen gösterilmesini, başvuru sahibine yapılan işlemler hakkında gecikmeksizin nihai ve kesin bilgi verilmesini, başvuruların süratli ve doğru sonuçlandırılması amacıyla gerekli tüm tedbirlerin alınmasını önermektedir⁶¹.

55 Kamu Denetçiliği Kurumu, 06/09/2019 tarih ve 2019/8061-S.12325 sayılı karar.

56 Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun 10. maddesine göre bilgi veya belgenin niteliği gereği kopyasının verilmesinin mümkün olmadığı veya kopya çıkarılmasının aslına zarar vereceği hallerde, kurum ve kuruluşlar yazılı veya basılı belgeler için, söz konusu belgenin aslının incelenmesi ve not alınması için gerekli kolaylığı sağlamalıdır.

57 Kamu Denetçiliği Kurumu, 22/05/2019 tarih ve 2019/3487-S.5038 sayılı karar.

58 Kamu Denetçiliği Kurumu, 22/05/2019 tarih ve 2019/3487-S.5038 sayılı karar.

59 Kamu Denetçiliği Kurumu, 14/01/2019 tarih ve 53878609-101.07.04-E.975 sayılı karar.

60 Kamu Denetçiliği Kurumu, 14/01/2019 tarih ve 53878609-101.07.04-E.975 sayılı kararda, “BEDK, itiraz dilekçesinde aranan şartların bulunmadığını tespit ederse, ara kararı ile bu eksiklik veya aykırılığın on beş günlük sürede giderilmesini, aksi takdirde itirazın reddedileceğini itiraz edene yazılı olarak bildirir” hükmü yer almakta ise de ilgili mevzuatta itiraz dilekçesinde aranan şartların ne olduğunun belirtilmediği görülmüştür. Başvuranın itiraz dilekçesi incelendiğinde ise dilekçenin ekleri bulunmasa dahi dilekçe içeriğinden başvuranın İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığına yapmış olduğu 27/03/2018 tarih ve 304 sayılı bilgi edinme başvurusunun itiraz konusu”, olduğunun anlaşıldığı tespiti yapılmıştır.

61 Kamu Denetçiliği Kurumu, 14/01/2019 tarih ve 53878609-101.07.04-E.975 sayılı karar.

Kuruma göre idare; velayet sahibi olmasa dahi ebeveyne, evladiyla alakalı eğitim hayatı gibi önemli konularda bilgi vermekten kaçınmamalıdır. Somut olayda şikâyet sahibi, Gaziantep Namık Kemal Ortaokulunda öğrenci olan çocuğunun eğitim durumu hakkında bilgi edinmek amacıyla Ortaokula başvurduğunu, Ortaokul tarafından çocuğunun velayetine sahip olmadığından dolayı başvurusunun reddedildiğini belirterek; söz konusu dilekçesinde belirttiği bilgilerin tarafına verilmesini talep etmiştir⁶². Kurum; uluslararası, ulusal mevzuatı ve öğretiyi değerlendirilmesinin ardından velayet sahibi olmasa dahi ebeveyne, çocuğunun eğitim ve devamsızlık durumuna ilişkin bilgi ve belgelerin verilmesi için Ortaokul Müdürlüğüne tavsiyede bulunmuştur⁶³.

Ayrıca Kurum tarafından verilen kararlar değerlendirildiğinde idarelere, mevzuatın belirlediği kural, ilke, koşul ve sınırlamaları, somut olay çerçevesinde değerlendirme görevi verildiği belirtilmelidir. Özellikle bilgi edinme talebi reddedilecekse idare; somut olayı, bilgi edinme hakkını sınırlandırma gerekçesi açısından ayrıntılı olarak değerlendirerek yorumlamalıdır⁶⁴.

3.3. Bilgi Edinme Hakkının Sınırları

Bilgi edinme hakkı mutlak bir hak değildir, sınırlandırıldığı konular vardır. Hukuk devleti ilkesi gereği; bu hakka getirilecek sınırlamalar, birtakım genel ilke ve kurallara tabi olmalıdır. Bu ilke ve kurallar belirlenirken Türkiye'nin üyelik talebinin olduğu Avrupa Birliği bünyesinde ortaya çıkan hukuki düzenlemeler⁶⁵ ile üyesi olduğu Avrupa Konseyi tavsiye kararları⁶⁶ yol gösterici nitelikte olmuştur. Bu belgelere göre bilgi edinme hakkına getirilen istisnaların her şeyden önce hukuken açık ve net şekilde tanımlanarak bilgi edinme hakkı istisnalarının sınırlı şekilde belirlenmesi ve başka bir hakkı, çıkarı ya da kamu yararını korumaya yönelik olarak düzenlenmesi gerekmektedir. İdari bilgiye erişim talepleri; ancak gerekçelendirilen sınırlandırma sebebinin ilgili mevzuatta açıkta yer alması halinde reddedilebilir.

62 Kamu Denetçiliği Kurumu, 22/10/2019 tarih ve 2019/10583-S.16291 sayılı karar.

63 Kamu Denetçiliği Kurumu, 22/10/2019 tarih ve 2019/10583-S.16291 sayılı kararında Fulya ELÜLE, (Yargıtay Kararları Çerçevesinde Velayetin Kullanılması Kendisine Bırakılmayan Tarafın Çocuğu Ziyaret Hakkı; İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:9, S:2, 2018) tarafından yapılan tespiti yer vermektedir: “Çocukla kişisel ilişki kurulmasında amaç, çocuk ile ana ve baba arasında evlilik birliği süresince mevcut olan ilişkinin korunması ve sürdürülmesinin sağlanmasıdır. Çocuğun velayetinin kendisine bırakılmadığı ebeveyn de çocuğun sağlık durumundan, eğitim ve öğretim hayatı ile mesleki ve akademik hedeflerinden haberdar olup; karşılaştığı sorunlar ile baş etmede çocuğun yanında olmak ister. Hem ana ve babanın hem de çocuğun temel insan hakları arasında yer alan kişisel ilişki kurma hakkından çocuğun velayeti kendisine bırakılmadığı gerekçesiyle hiçbir ebeveyn yoksun bırakılamaz”.

64 Kamu Denetçiliği Kurumu, 06/09/2019 tarih ve 2019/8061-S.12325 sayılı karar; Kamu Denetçiliği Kurumu, 29/08/2019 tarih ve 2019/7796-S.11932 sayılı karar.

65 Davranış Kodu, Code de conduite concernant l'accès du public aux documents du Conseil et de la Commission, JO L 340 31/12/1993; AB Tüzüğü, (CE) 1049/2001 relatif à l'accès du public aux documents du Parlement européen, du Conseil et de la Commission, JO L 145, 31/05/2001; AB Komisyonu, Yönetişim Beyaz Kitabı, COM (2001) 428, Brüksel, 2001.

66 Avrupa Konseyi, 21/02/2002, Rec (2002)2 sayılı kararı.

4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun dördüncü bölümü, “bilgi edinme hakkının sınırları” başlığıyla ifade edilmektedir. Bu bölüm şu maddeleri kapsamaktadır: Yargı denetimi dışında kalan işlemler (15. m), devlet sırrına ilişkin bilgi veya belgeler (16. m), ülkenin ekonomik çıkarlarına ilişkin bilgi veya belgeler (17. m), istihbarata ilişkin bilgi veya belgeler (18. m), idarî soruşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler (19. m), adli soruşturma ve kovuşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler (20. m), özel hayatın gizliliği (21. m), haberleşmenin gizliliği (22. m), ticarî sır (23. m), fikir ve sanat eserleri (24. m), kurum içi düzenlemeler (25. m), kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyeler (26. m), tavsiye ve mütalaa talepleri (27. m).

Ayrıca Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun 7/2. maddesi⁶⁷ kapsamında bilgi edinme başvurularına olumsuz cevap verildiği görülmektedir. Zira Kamu Denetçiliği Kurumu; Kanun’un 7/2. maddesi dayanak gösterilerek reddedilen bir bilgi edinme talebi hakkında idareyi haklı bulmuştur⁶⁸. Somut vakada kişi, 26 Şubat 1915-16 Kasım 1922 tarihleri arasında 148. Alayda görev yapmış olan dedesinin askerlik künyesinin araştırılması talebiyle Millî Savunma Bakanlığına başvurmuştur⁶⁹. Genel Kurmay Başkanlığı, talep edilen bilgi ve belgenin kurumun kayıtlarında mevcut olmayan ve mutlaka ayrı ve özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde üretilecek bir bilgi olduğunu belirtmiştir⁷⁰. Ayrıca Genelkurmay Başkanlığı; bilgiye erişim talebinde bulunan kişiyi, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt (ATASE) Arşivine davet edip çalışma yapmasının uygun olduğunu bildirerek talep edilen bilgiyi doğrudan vermemiştir⁷¹. Bunun üzerine kişi, Kuruma şikâyet başvurusu yapmıştır. Yapılan inceleme ve değerlendirme sonucunda Kurum, söz konusu bilgi edinme talebinin karşılanabilmesi için 148. Alayın Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşına ait teşkilat ve bağlantı değişiklikleri dikkate alınarak konuyla ilgili bütün belgelerin incelenip bilgilerin derlenmesi gerektirdiğinin anlaşıldığını belirtilmiştir⁷². Bununla birlikte Genel Kurmay Başkanlığının bilgileri saklamadığı, başvurana ATASE Arşivini açtığı, istenildiği takdirde belgelerin kopyalarının başvurana verileceğinin belirtildiği ve bunlara ilaveten başvuranın ATASE Arşivinde çalışma yapmak istemesi durumunda, yapacağı çalışmada kendisine yardımcı olunacağı belirtildiğinden; Kurum, başvuranın bilgi edinme talebinin 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun 7/2. maddesi kapsamında reddedilmesinde hukuka ve hakkaniyete aykırılık bulunmadığı sonuç ve kanaatine varmıştır⁷³.

67 Kurum ve kuruluşlar, ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılacak başvurulara olumsuz cevap verebilirler.

68 Kamu Denetçiliği Kurumu, 20/09/2019 tarih ve 2019/8807-S.13524 sayılı karar.

69 Kamu Denetçiliği Kurumu, 20/09/2019 tarih ve 2019/8807-S.13524 sayılı karar.

70 Kamu Denetçiliği Kurumu, 20/09/2019 tarih ve 2019/8807-S.13524 sayılı karar.

71 Kamu Denetçiliği Kurumu, 20/09/2019 tarih ve 2019/8807-S.13524 sayılı karar.

72 Kamu Denetçiliği Kurumu, 20/09/2019 tarih ve 2019/8807-S.13524 sayılı karar.

73 Kamu Denetçiliği Kurumu, 20/09/2019 tarih ve 2019/8807-S.13524 sayılı karar.

Kamu Denetçiliği Kurumunun karara bağladığı ve bu çalışmada incelenen yirmi altı şikâyet değerlendirildiğinde, bilgi edinme hakkı istisnalarının özellikle üç konuda yoğunlaştığı tespit edilmektedir. Bunlar: kurumun iç düzen işlemlerine ilişkin, adli ya da idari soruşturmalara ilişkin ve özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin olarak bilgi edinme hakkına getirilen sınırlamalardır. Bunların haricinde incelenen şikâyet başvurularının biri, devlet sırrına ilişkin olarak bilgi edinme hakkına getirilen sınırlama kapsamındadır⁷⁴.

3.3.1. İç Düzen İşlemlerine İlişkin Bilgi Edinme Hakkına Getirilen Kısıtlamalar

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 25. maddesinde kurum içi düzenlemeler⁷⁵, 26. maddesinde kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyeler⁷⁶ ve 27. maddesinde tavsiye ve mütalaa talepleri⁷⁷ düzenlenmektedir. Belirtilen üç madde kapsamında yapılacak değerlendirmeler idarenin iç düzen işlemlerine ilişkin olmaktadır.

Kamu Denetçiliği Kurumuna yapılan somut bir başvuruda şikâyetçi, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığından Büyükşehir Belediye Başkanının çerçeveli portresinin duvarda asılmasının hukuki gerekçesini, kimin talimatıyla asıldığını, portrenin çerçevelenmesiyle ilgili tüm masraflara ilişkin belgelerin onaylı birer suretini talep ettiğini ancak ilgili Belediyenin söz konusu bu talebi reddettiğini belirtmiştir⁷⁸. İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı, söz konusu talebin 4982 sayılı Kanun'un 25. madde kapsamında olduğu gerekçesiyle reddedildiğini Kuruma bildirmiştir⁷⁹. Kurum, başvuranın talep ettiği bilgi ve belgelerin kurum içi bir düzenleme niteliğinde olduğunu belirterek başvuran tarafından talep edilen bilgi ve belgelerin bilgi edinme hakkı kapsamı dışında olduğu kanaatine ulaşmış ve başvuruyu reddetmiştir⁸⁰.

74 Kurum; başvuranın talep ettiği bilgi ve belgelerin Davids Samling Müzesinde bulunan ülkemize ait kültür varlığının henüz sonuçlanmamış olan iadesine yönelik çalışmalara ilişkin olduğunu, söz konusu iade sürecinin devam etmesi sebebiyle konuya ilişkin bilgi ve belgelerin paylaşılması durumunda iade sürecinin ve ülkemizin dış ilişkilerinin olumsuz etkileneceğini belirterek şikâyetle konu bilgi ve belgelerin, bilgi edinme hakkı kapsamı dışında tutulması gerektiği kanaatine varmıştır. Kamu Denetçiliği Kurumu, 09/08/2019 tarih ve 2019/7114-S.10848 sayılı kararında

75 Madde 25-Kurum ve kuruluşların, kamuoyunu ilgilendirmeyen ve sadece kendi personeli ile kurum içi uygulamalarına ilişkin düzenlemeler hakkındaki bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkının kapsamı dışındadır. Ancak, söz konusu düzenlemeden etkilenen kurum çalışanlarının bilgi edinme hakları saklıdır.

76 Madde 26- Kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yürütmek üzere, elde ettikleri görüş, bilgi notu, teklif ve tavsiye niteliğindeki bilgi veya belgeler, kurum ve kuruluş tarafından aksi kararlaştırılmadıkça bilgi edinme hakkı kapsamındadır. Bilimsel, kültürel, istatistik, teknik, tıbbi, malî, hukukî ve benzeri uzmanlık alanlarında yasal olarak görüş verme yükümlülüğü bulunan kişi, birim ya da kurumların görüşleri, kurum ve kuruluşların alacakları kararlara esas teşkil etmesi kaydıyla bilgi edinme istemlerine açıktır.

77 Madde 27- Tavsiye ve mütalaa talepleri bu Kanun kapsamı dışındadır.

78 Kamu Denetçiliği Kurumu, 11/06/2019 tarih ve 2019/4249-S.6201 sayılı karar.

79 Kamu Denetçiliği Kurumu, 11/06/2019 tarih ve 2019/4249-S.6201 sayılı karar.

80 Kamu Denetçiliği Kurumu, 11/06/2019 tarih ve 2019/4249-S.6201 sayılı karar.

Kamu Denetçiliği Kurumuna yapılan başka bir somut olayda şikâyetçi, İzmir Büyükşehir Belediyesinden Bakım Onarım Hizmetleri Şube Müdürlüğü Küçük Menderes Yerleşkesinde çalışanlardan kadrosu mühendis veya mimar olanların kimler olduğunu, şantiye şefinin diploma ve kadro unvanını, şantiyeye gelip giderken personel servis aracı olarak kullanılan resmi plakalı bir araca ait personel servis aracı güzergah izin belgesinin ve aynı plakalı araca ait zimmet belgesinin onaylı suretlerini talep ettiğini ancak adı geçen Belediye tarafından 4982 sayılı Kanun'un 25. maddesi gerekçe gösterilerek talebinin reddedildiğini belirtmiştir⁸¹. Yapılan inceleme ve araştırma neticesinde Kurum; şikâyet başvurusunu yapan kişinin, bilgi edinme talebini yaptığı tarihte Belediyenin belirtilen biriminde çalışıp belirtilen servis aracını kullandığını ancak sonrasında başka bir birime görevlendirildiğinin tespit edildiğini belirterek Belediyenin söz konusu bilgi edinme talebini reddetmesinde hukuka ve hakkaniyete aykırılık olmadığı kararına varmıştır⁸². Kurumun verdiği ret kararında hukuki dayanak noktası, şikâyetinde bulunan kişinin Belediyede görev yaptığı birimin değiştirilmesidir. Zira 4982 sayılı Kanun'un 25. maddesinde düzenlenen bilgi edinme hakkı sınırının bir istisnası vardır. Maddeye göre kamuoyunu ilgilendirmeyen kurum içi düzenlemeler bilgi edinme hakkının kapsamı dışında iken *söz konusu düzenlemeden etkilenen kurum çalışanlarının bilgi edinme hakları saklı* tutulmaktadır. Başka bir ifadeyle kurum içi uygulamaya ilişkin herhangi bir bilgi veya belge, kurumda çalışmayan kişilerle paylaşılmazken, söz konusu düzenlemeden etkilenen kurum çalışanlarının erişimine açılmaktadır⁸³. Nihayetinde somut olay değerlendirilecek olursa; şikâyetçinin görev yeri değiştirilmemiş olsaydı kişi, idarenin işlem, eylem ve uygulamasından etkilendiği için bilgi edinme talebinin olumlu karşılanması beklenenecekti. Kurum tarafından bu şekilde Kanun'un sadece lafzına bakılarak yapılan değerlendirmelerin idarenin bilgi vermekten kaçındığı alanı genişlettiği düşünülmektedir.

81 Kamu Denetçiliği Kurumu, 06/09/2019 tarih ve 2019/8058-S.12322 sayılı karar.

82 Kamu Denetçiliği Kurumu, 06/09/2019 tarih ve 2019/8058-S.12322 sayılı karar.

83 BEDK Kararları Işığında Açıklamalı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, http://www.bedk.gov.tr/image/BEDK_KARARLARI_ISIGINDA_ACIKLAMALI_BILGI_EDINME_HAKKI_KANUNUN.pdf, Erişim Tarihi:29.06.2020.

3.3.2. Adli ya da İdari Soruşturmalara İlişkin Bilgi Edinme Hakkına Getirilen Kısıtlamalar

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 19. maddesi⁸⁴, idarî soruşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler; 20. maddesi⁸⁵ adli soruşturma ve kovuşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler başlığıyla düzenlenmektedir. İdari ve adli soruşturmaya ilişkin bilgi veya belgelerle ilgili bilgi edinme başvurularının reddedilebilmesi için idari ve adli soruşturmanın varlığı gerekli olmakla birlikte tek başına yeterli değildir. İlgili madde hükümlerinde düzenlenen diğer şartlardan herhangi birinin de gerçekleşmesi gerekmektedir.

Kamu Denetçiliği Kurumu tarafından incelenen somut bir şikâyet; Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Rektörlüğü hakkında daha önce açılmış ve sonuçlandırılmış soruşturmaya ilişkin olarak soruşturma dosyasının bir örneğinin verilmesi talebiyle başvuruda bulunan kişi, talebinin reddedildiğini belirterek Kuruma başvurmuştur⁸⁶. Kurum; yaptığı inceleme neticesinde, “*idarî soruşturmalara ilgili olarak istenen bilgi ve belgeler, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nda belirtilen istisnalardan en az birisinin kapsamına girmiyorsa başvuru sahibine verilmek zorundadır. 19. madde kapsamında bilgi edinme başvurusunun reddedilebilmesi için sadece idari soruşturmanın varlığı yeterli olmayıp, ilgili hükümde düzenlenen diğer şartlardan birinin de gerçekleşmiş olması ve hangi şartın gerçekleştiğinin de maddi olaylara dayanarak açıklanması, olayların gerçekleştiğinin belgelendirilmesi ve olayların hukuki nitelendirmesinin doğru yapılmış olması gerekmektedir*” değerlendirmesini yapmıştır⁸⁷. Başka bir deyişle idare, idari soruşturmalara ilişkin bilgiye erişim taleplerini reddederken, ilgili maddede belirtilen nedenlerden en az birine dayanması yanında hangisine dayandığını somut olaya uyarlayarak açıklamalıdır.

Başka bir somut olayda; müvekkilinin iş yerinde geçirdiği iş kazası nedeniyle Sosyal Güvenlik Kurumu Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan inceleme raporu talep edilmiştir ancak Sosyal Güvenlik Kurumu, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 19 ve 20. maddelerini gerekçe göstererek talep edilen raporu ilgiliye

84 Madde 19- Kurum ve kuruluşların yetkili birimlerince yürütülen idarî soruşturmalara ilgili olup, açıklanması veya zamanından önce açıklanması hâlinde;
a) Kişilerin özel hayatına açıkça haksız müdahale sonucunu doğuracak,
b) Kişilerin veya soruşturmayı yürüten görevlilerin hayatını ya da güvenliğini tehlikeye sokacak,
c) Soruşturmanın güvenliğini tehlikeye düşürecek,
d) Gizli kalması gereken bilgi kaynağının açığa çıkmasına neden olacak veya soruşturma ile ilgili benzeri bilgi ve bilgi kaynaklarının temin edilmesini güçleştirecek,
Bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.

85 Madde 20- Açıklanması veya zamanından önce açıklanması hâlinde;
a) Suç işlenmesine yol açacak,
b) Suçların önlenmesi ve soruşturulması ya da suçluların kanunî yollarla yakalanıp kovuşturulmasını tehlikeye düşürecek,
c) Yargılama görevinin gereğince yerine getirilmesini engelleyecek,
d) Hakkında dava açılmış bir kişinin adil yargılanma hakkını ihlâl edecek,
Nitelikteki bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.

86 Kamu Denetçiliği Kurumu 11/11/2019 tarih ve 2019/11305-S.17493 sayılı karar.

87 Kamu Denetçiliği Kurumu 11/11/2019 tarih ve 2019/11305-S.17493 sayılı karar.

vermekten kaçınmıştır⁸⁸. Bunun üzerine ilgili kişi, Kamu Denetçiliği Kurumuna şikâyet başvurusunda bulunmuştur. Kurum, öncelikle talep edilen iş kazası inceleme raporunun kapsamının belirlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Kuruma göre iş kazası inceleme raporu; *112 Acil Servis işlemlerinin listesini, işyeri kayıt tetkik tutanağını ve 19/10/2018 tarihli tanık ifadelerini* kapsamaktadır⁸⁹. Akabinde Kurum; talep edilen raporu, ilgili Kanun'un 19. ve 20. maddeleri bağlamında ayrı ayrı incelemiştir. Kuruma göre talep edilen rapor; *"(...) kişilerin özel hayatına açıkça haksız müdahale sonucunu doğuracak, kişilerin veya soruşturmayı yürüten görevlilerin hayatını ya da güvenliğini tehlikeye sokacak, soruşturmanın güvenliğini tehlikeye düşürecek, gizli kalması gereken bilgi kaynağının açığa çıkmasına neden olacak veya soruşturma ile ilgili benzeri bilgi ve bilgi kaynaklarının temin edilmesini güçleştirecek"* nitelikte değildir⁹⁰. Buna ilaveten BEDK tarafından benimsenmiş içtihatı⁹¹ da uygun olarak 4982 sayılı Kanun'un 19. maddesinin derdest durumdaki idari soruşturmalara ilişkin olduğu belirtilmekte olup tamamlanmış ve idari kararlara dayanak teşkil etmiş soruşturmalar için geçerli olamayacağı belirtilmiştir⁹². Ayrıca ilgili Kanun'un 20 maddesi kapsamında somut olayı değerlendiren Kurum; talep edilen raporun, *"açıklanması veya zamanından önce açıklanması hâlinde; suç işlenmesine yol açacak, suçların önlenmesi ve soruşturulması ya da suçluların kanunî yollarla yakalanıp kovuşturulmasını tehlikeye düşürecek, yargılama görevinin gereğince yerine getirilmesini engelleyecek, hakkında dava açılmış bir kişinin adil yargılanma hakkını ihlâl edecek, nitelikteki bilgi ve belgelerden olmadığı"* yorumunu yapmıştır⁹³. Kurum; açıklanan şekilde yapılan inceleme ve değerlendirme sonunda başvuruyu kabul ederek Sosyal Güvenlik Kurumuna talep edilen raporun başvurana ve vekiline verilmesi tavsiyesinde bulunmuştur⁹⁴.

Başka bir somut olayda kişi, Batman İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından kendisine verilen disiplin cezasının İdare Mahkemece iptal edilmesi üzerine Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kuruluna şikâyet dilekçesi göndermek suretiyle ilgililer hakkında gerekenin yapılmasını talep etmiş ancak başvurusunun gerekçesiz olarak reddedilmesi üzerine verilen ret cevabının gerekçeleri ile bu gerekçelerin dayandığı tüm belgelerin onaylı suretini BİMER üzerinden çalıştığı idareden talep etmiştir⁹⁵. Talebinin idarece reddedilmesi üzerine kişi, BEDK'ye itiraz başvurusu yapmıştır. BEDK, talep edilen belgelerin açıklanması halinde kişilerin özel hayatına açıkça haksız müdahale oluşturacağı gerekçesiyle istenilen belgelerin yalnızca sonuç-kanaat-

88 Kamu Denetçiliği Kurumu, 09/08/2019 tarih ve 2019/7098-S.10831 sayılı karar.

89 Kamu Denetçiliği Kurumu, 09/08/2019 tarih ve 2019/7098-S.10831 sayılı karar.

90 Kamu Denetçiliği Kurumu, 09/08/2019 tarih ve 2019/7098-S.10831 sayılı karar.

91 BEDK, 15/04/2005 tarih ve 2005/252 sayılı kararı; BEDK, 06/12/2014 tarih ve 2004/200 sayılı kararı.

92 Kamu Denetçiliği Kurumu, 09/08/2019 tarih ve 2019/7098-S.10831 sayılı karar.

93 Kamu Denetçiliği Kurumu, 09/08/2019 tarih ve 2019/7098-S.10831 sayılı karar.

94 Kamu Denetçiliği Kurumu, 09/08/2019 tarih ve 2019/7098-S.10831 sayılı karar.

95 Kamu Denetçiliği Kurumu, 22/05/2019 tarih ve 2019/3487-S.5038 sayılı karar.

teklif kısmının paylaşılması yönünde kısmen ret kararı vermiştir. Bunun üzerine Kamu Denetçiliği Kurumuna başvuran kişi, başvurusuna konu olan belgelerin tarafına verilmesini talep etmiştir. Başvuruyla ilgili yapılan inceleme neticesinde Kurum; 4982 sayılı Kanun’un 19. maddesinde tahdidi olarak sayılan sınırlama gerekçelerinin hem devletin hem de üçüncü kişilerin çıkarını korumayı amaçlayan istisna bir düzenleme olduğunu vurgulayarak hem BEDK’ye hem de ilgili Bakanlığa, talep edilen belgelerin tamamının gerekli uyarlamaların yapılması suretiyle verilmesini tavsiye etmiştir⁹⁶.

Kurum tarafından bu kapsamda verilen kararların değerlendirilmesi neticesinde Kanun’un ilgili maddelerinde belirtilen nedenlerin idareler tarafından somut olay açısından tek tek değerlendirilmesi ve bilgi edinme hakkı sınırlamalarının mümkün olduğunca Kanun’un lafzına ve amacına uygun yorumlanması gerekmektedir.

3.3.3. Özel Hayatın Gizliliği ve Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Bilgi Edinme Hakkına Getirilen Kısıtlamalar

Bilgi edinme hakkı, temel bir insan hakkıdır. Bununla birlikte idari belgelere erişim taleplerinin içeriğinin üçüncü kişilere ait bilgileri içermesi durumunda, anayasal koruma altında olan bilgi edinme hakkı ile özel hayatın gizliliğinin korunması arasında hassas bir dengenin sağlanması gerekmektedir. Bunun için 4982 sayılı Kanun’un 20. maddesinde⁹⁷ özel hayatın gizliliğinin bilgi edinme hakkının istisnası olduğu düzenlenmektedir. Bu kapsamda 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Kanun’un 3/d maddesinde kişisel veri, “*kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi*” olarak tanımlanmaktadır. Anayasa Mahkemesi; kişisel veriyi, kişiyi diğerlerinden ayıracak her türlü bilgi olarak tanımlamaktadır⁹⁸. Diğer bir deyişle kişisel bilgi; yalnızca ad, soyad, doğum tarihi ve doğum yeri gibi kişinin kesin teşhisini sağlayan bilgiler değil, aynı zamanda kişinin fiziki, ailevi, ekonomik, sosyal ve her türlü özelliklerine ilişkin bilgiyi ifade etmektedir. Bir kişinin belirli veya belirlenebilir olması, mevcut verilerin herhangi bir şekilde bir gerçek kişiyle ilişkilendirilmesi suretiyle, o kişinin tanımlanabilir hale getirilmesini ifade etmektedir⁹⁹.

96 Kamu Denetçiliği Kurumu, 22/05/2019 tarih ve 2019/3487-S.5038 sayılı karar.

97 Madde 20: Kişinin izin verdiği hâller saklı kalmak üzere, özel hayatın gizliliği kapsamında, açıklanması hâlinde kişinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve haysiyetine, meslekî ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturacak bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

98 Anayasa Mahkemesi, E.2014/74, K.2014/201, 25/12/2014; Anayasa Mahkemesi, E.2013/122, K.2014/74, 9/4/2014; Anayasa Mahkemesi, E.2014/149, K.2014/151, 2/10/2014; Anayasa Mahkemesi, E.2013/84, K.2014/183, 4/12/2014; Anayasa Mahkemesi, E.2014/180, K.2015/30, 19/3/2015. Mahkemeye göre kişisel veri, “*belirli veya kimliği belirlenebilir olmak şartıyla bir kişiye ait bütün bilgileri ifade etmekte olup adı, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi bireyin sadece kimliğini ortaya koyan bilgilerin değil telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, öz geçmiş, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, sağlık bilgileri, genetik bilgiler, IP adresi, e-posta adresi, alışveriş alışkanlıkları, hobiler, tercihler, etkileşimde bulunulan kişiler, grup üyelikleri, aile bilgileri gibi kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilir kılan tüm verileri*” ifade etmektedir.

99 Kamu Denetçiliği Kurumu, 06/09/2019 tarih ve 2019/8060-S.12324 sayılı karar.

Kamu Denetçiliği Kurumu vermiş olduğu kararlarda, kişisel verilerin güvenliği ve özel hayatın gizliliği ile bilgi edinme hakkı arasındaki dengenin kurulmasını özellikle gözetmektedir.

Kamu Denetçiliği Kurumuna yapılan somut bir olayda başvuran, Kara Kuvvetleri Komutanlığı bünyesinde muvazzaf subay olarak görev yapmış olduğu tarihler boyunca sicil belgesi düzenleyen amirlerin isim, rütbe, makam ve görev yerleri bilgilerini Milli Savunma Bakanlığından talep ettiğini ancak taleplerinin ilgili bilgilerin özel gizlilik dereceli bilgi olması nedeni ile adli makamlar tarafından talep edilmediği sürece verilemeyeceği gerekçesi ile reddedildiğini beyan ederek gereğini Kamu Denetçiliği Kurumundan talep etmiştir. Yaptığı inceleme sonunda Kurum, istenilen bilgilerin Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 21. maddesinde belirtilen özel hayatın gizliliği kapsamında ve kişinin meslekî ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturacak nitelikte olan bilgiler kapsamında olduğunu belirterek başvurunun reddine karar vermiştir¹⁰⁰.

Bununla birlikte kişilerin eğitim hayatlarını ilgilendiren iki benzer somut olayda Kurum tarafından iki farklı yaklaşım ve yorum benimsenmiştir. Birinci olay, TÜBİTAK Bilim İnsanı Destek Programları Başkanlığı (BİDEB) tarafından yürütülen 2218 Yurt İçi Doktora Sonrası Araştırma Burs Programı sonuçlarıyla ilgilidir. Somut olayda Kamu Denetçiliği Kurumuna başvuran şikayetçi; ilgili idarenin yürüttüğü burs programına başvurduğunu, başvuru sonuçlarının *e-bideb* adresinden sadece kendi sonucunu görmek suretiyle açıklandığını, kamuda açıklık ve şeffaflık ilkelerinden bahisle burs değerlendirme sonuçlarının listelenerek herkese açık olarak açıklanmasını için TÜBİTAK'a yaptığı başvurusunun reddedildiğini belirterek şikâyetle konu bilgilerin tarafına verilmesini istemiştir¹⁰¹. TÜBİTAK savunmasında, Bilim İnsanı Destek Programları Başkanlığı tarafından yürütülen programlara yapılan başvuruların sonuçlarının 29/05/2015 tarih 5 sayılı BİDEB Koordinasyon Kurulu Toplantı Tutanağının 2. maddesinde belirlenen şekilde duyurulduğunu ifade etmiştir¹⁰². Ayrıca TÜBİTAK, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 3. maddesi gereği kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ait her türlü bilginin kişisel veri olduğunu ve programlar kapsamında desteklenen kişilerin bilgilerinin açık rızaları olmaksızın açıklanmasının ilgili Kanun'a aykırılık teşkil edeceğini belirtmiştir¹⁰³. Kamu Denetçiliği Kurumu yaptığı araştırma ve inceleme sonucunda başvuruyu reddederek; burs kazanan kişilerin ad, soyad ve değerlendirme sonuçlarının kişisel veri kapsamında yer aldığını vurgulamıştır. Kurum, ilgili idare tarafından başvuru sahiplerinin burs değerlendirme sonuçlarını kendi kimlik bilgileri ve şifreleri ile giriş yapmak suretiyle görebilecekleri bir sistem kurularak 6698 sayılı Kanun'un 12. maddesi gereği kişisel verilerin güvenliğine ilişkin teknik ve idari tedbirlerin alınmış olmasından dolayı TÜBİTAK'ın uygulamasını hukuka uygun bulmuştur¹⁰⁴.

100 Kamu Denetçiliği Kurumu, 30/10/2019 tarih ve 2019/10891-S.16819 sayılı karar

101 Kamu Denetçiliği Kurumu, 05/08/2019 tarih ve 2019/6750-S.10288 sayılı karar.

102 Kamu Denetçiliği Kurumu, 05/08/2019 tarih ve 2019/6750-S.10288 sayılı karar.

103 Kamu Denetçiliği Kurumu, 05/08/2019 tarih ve 2019/6750-S.10288 sayılı karar.

104 Kamu Denetçiliği Kurumu, 05/08/2019 tarih ve 2019/6750-S.10288 sayılı karar.

İkinci olay Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünün açmış olduğu maliye tezli yüksek lisans sınavı sonuçlarıyla ilgilidir. Somut olayda Kamu Denetçiliği Kurumuna başvuran şikâyetçi, ilgili idarenin düzenlediği maliye tezli yüksek lisans sınavına girdiğini, sadece kazanan kişilerin açıklandığını ancak hangi kriterlere göre alım yapıldığının ve sınav sonuçlarının açıklanmadığını belirterek en son başarılı olan adayın başarı puanını öğrenmek için yapmış olduğu başvurunun yasal süresi içerisinde cevaplanmadığını daha sonra gelen yanıtta da söz konusu hususların aydınlatılmadığını izah ederek; söz konusu başvurusuna ilişkin gerekenin yapılmasını talep etmektedir¹⁰⁵. Kurum tarafından yapılan inceleme ve değerlendirme sonucunda; bilgi edinme hakkının demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerinin sağlanmasının çok önemli bir aracı olduğu göz önünde bulundurularak yüksek lisans programı öğrencisi olmak için girmiş olduğu sınav sonucunda en son başarılı olan adayın başarı durumu hakkında bilgi talebinin idarece reddedilmesi işleminde hukuka uyarlık bulunmadığı sonuç ve kanaatine varılmıştır¹⁰⁶. Kuruma göre “*somut olayda, idare tarafından başvurana kendi sınav sonucuna ilişkin bilgiler verilmiş, en son başarılı olan adayın başarı puanına ilişkin olarak ise adayların puanlarının ifşa edilmemesi (korunması) için puansız olarak kazanan adayların isim listelerinin ilan edildiği belirtilmiş ve başvuranın bu husustaki bilgi edinme talebi reddedilmiş ise de idare tarafından sınav sonuçlarının ilanı sırasında kişilerin belirli veya belirlenebilir olmasını önleyecek şekilde (aday no. vs. ile) de puanların açıklanabileceği veya isim bazında açıklama yapılacak ise alfabetik sıra ile ilan edilebileceği, dolayısıyla gerekli hallerde sayısal verilere ilişkin bilgilerin de ilgililer ile paylaşılabilmesi hususunun göz ardı edildiği değerlendirilmiştir*”¹⁰⁷. Bir diğer ifadeyle Kuruma göre kişilerin; eğitim veya iş hayatı bakımından geleceklerini belirleyen sınavların doğru uygulanıp uygulanmadığını, adil sonuçlanıp sonuçlanmadığını denetleyerek kendi başarı durumunu genel başarı durumu ile kıyaslayabilme hak ve özgürlüğü bulunmaktadır. Ayrıca sınav sonucunda oluşan taban puanı yanında başarılı olan adayların başarı durumlarının bilinmesinde sınava katılan bütün adayların menfaati bulunduğu gibi kamu yararı da bulunmaktadır.

Kurum tarafından birbirinden farklı iki yaklaşımın ortaya çıkmasında; kişisel verilerin korunması zorunluluğuyla idarenin açık, şeffaf ve adil şekilde sınav yapması ve yapılan sınav sonucunun denetlenebilmesi talebinin çatışması yatmaktadır. Zira sınavı yapan ve değerlendiren idare; yaptığı değerlendirmeyi açık, şeffaf ve hesap verme ilkelerine uygun şekilde ilan ettiği gibi sınava katılan başarılı-başarısız olan bütün adayların kişisel verilerini de korumalıdır. Bu sebeple bir kararında Kurum, kişilerin eğitim veya iş hayatı bakımından geleceklerini etkileyen sınavların ilgili idare tarafından şüpheye yer vermeyecek şekilde doğru, adil ve tarafsız şekilde ölçüldüğünün kanıtlanması gerektiğine vurgu yapmıştır. Bir diğer kararında ise sınavın doğru olarak uygulanıp uygulanmadığını, adil sonuçlanıp sonuçlanmadığını

105 Kamu Denetçiliği Kurumu, 06/09/2019 tarih ve 2019/8060-S.12324 sayılı karar.

106 Kamu Denetçiliği Kurumu, 06/09/2019 tarih ve 2019/8060-S.12324 sayılı karar.

107 Kamu Denetçiliği Kurumu, 06/09/2019 tarih ve 2019/8060-S.12324 sayılı karar.

denetleyebilme sorununa değinmeyerek konuyu, sadece sınava katılanların kişisel verilerinin güvenliği noktasında değerlendirmiştir. Bu kapsamda Kurumun vermiş olduğu kararları gözden geçirerek ülkemizde idare tarafından düzenlenen sınavlara olan güven eksikliğini giderecek şekilde karar vermesi gerektiği düşünülmektedir.

SONUÇ

Hukuka, hakkaniyete ve insan haklarına dayalı adalet anlayışına uygun olarak üstlendiği idari denetim görevini yerine getiren Kamu Denetçiliği Kurumu; Türk kamu yönetimine iyi yönetim ilkelerinin yerleşmesi, insan haklarının gelişmesi, hukukun üstünlüğünün sağlanması, hak arama kültürünün yaygınlaşması için faaliyet göstermektedir. Bu amaçla usulüne uygun şekilde yapılan ve görev alanına giren her türlü başvuruyu değerlendirmektedir. Bu bağlamda Kamu Denetçiliği Kurumu, temel bir insan hakkı olmasının yanında iyi yönetim ilkesi olarak da değerlendirilen bilgi edinme hakkı ihlallerinin önlenmesi talebiyle yapılan şikâyet başvurularını inceleyerek karara bağlamaktadır.

Bu çalışmada, bilgi edinme hakkı ihlallerinin önlenmesi amacıyla yapılan başvurular sonucunda Kurumun 2019 yılında verdiği 26 karar incelenmiş ve uygulamaya ilişkin durum açıklanmaya çalışılmıştır. Ortaya konan kararlar ışığında Kurumun idarenin bilgi verme sorumluluğunu yeniden tanıdığı ve tanımladığı görülmektedir.

Ayrıca Kurum, bilgi edinme hakkı istisnalarının sadece Bilgi Edinme Hakkı Kanunu düzenlemeleri bağlamında, net şekilde ve somut olaya uyarlanarak açıklanması gerektiği yönünde tavsiyelerde bulunmaktadır. Kamu Denetçiliği Kurumunun karara bağladığı ve bu çalışmada incelenen yirmi altı şikâyet değerlendirildiğinde, bilgi edinme hakkı istisnalarının özellikle kurumun iç düzen işlemlerine ilişkin konularda, adli ya da idari soruşturmalara ilişkin konularda ve özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin konularda olduğu gözlenmektedir.

Kamu Denetçiliği Kurumu; bilgi edinme hakkı ihlallerinin önlenmesi konusunda verdiği kararlarda, uluslararası hukuku, iç hukuku, yargı ve BEDK kararları ile öğretiyi sıkı şekilde takip etmektedir. Böylece bilgi edinme hakkı ihlallerinin yaşanmaması, yaşanıyorsa önlenmesi konusunda ülkede uygulama birliğinin sağlanmasına katkı sağlamaktadır. Bununla birlikte özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması için bilgi edinme hakkına yapılan kısıtlamalar kapsamında değerlendirdiği iki benzer vakada, birbirinden farklı iki yaklaşım benimsediği gözlenmektedir. Bu kapsamda Kurumun vermiş olduğu kararları gözden geçirerek hukuka ve hakkaniyete uygun şekilde, uygulamada birliğin sağlanması için gerekli düzenlemeleri yapması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- AB KOMİSYONU, Yönetişim Beyaz Kitabı, COM (2001) 428, Brüksel, 2001.
- AB TŪZŪĞŪ, (CE) 1049/2001 relatif à l'accès du public aux documents du Parlement européen, du Conseil et de la Commission, JO L 145, 31/05/2001.
- AVRUPA KONSEYİ, 21/02/2002, Rec (2002)2 sayılı karar.
- ANAYASA MAHKEMESİ, E.2013/114, K.2014/184, 04/12/2014.
- ANAYASA MAHKEMESİ, E.2014/74, K.2014/201, 25/12/2014.
- ANAYASA MAHKEMESİ, E.2013/122, K.2014/74, 09/04/2014.
- ANAYASA MAHKEMESİ, E.2014/149, K.2014/151, 02/10/2014.
- ANAYASA MAHKEMESİ, E.2013/84, K.2014/183, 04/12/2014.
- ANAYASA MAHKEMESİ, E.2014/180, K.2015/30, 19/3/2015.
- BALTA, Tahsin Bekir, **İdare Hukukuna Giriş**, TODAİ Yayınları, Ankara, 1970.
- BAYLAN, Ömer, **Vatandaşın Devlet Yönetimi Hakkındaki Şikâyetleri ve Türkiye İçin İsveç Ombudsman Formülü**, İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu, Ankara, 1977.
- BEDK, 22/06/2005 tarih ve 2005/476 sayılı karar.
- BEDK, 15/04/2005 tarih ve 2005/252 sayılı karar.
- BEDK, 06/12/2014 tarih ve 2004/200 sayılı karar.
- BEDK Kararları Işığında Açıklamalı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, http://www.bedk.gov.tr/image/BEDK_KARARLARI_ISIGINDA_ACIKLAMALI_BILGI_EDINME_HAKKI_KANUNUN.pdf, Erişim Tarihi:29.06.2020.
- DAVRANIŞ KODU, Code de conduite concernant l'accès du public aux documents du Conseil et de la Commission, JO L 340, 31/12/1993.
- DANIŞTAY, Dava Daireleri Genel Kurulu, 03/07/1996 tarih ve E. 36/9, K. 157.
- DANIŞTAY, İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, 02/02/1990, E. 1990/670, K. 1990/101.
- DANIŞTAY, 10. Daire, 21/05/1990 tarih ve E.1990/1213, K. 1990/1115.
- DÖNER, Ayhan, **Şeffaf Devlette Bilgi Edinme Hakkı ve Sınırları**, 1. bs., On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010.
- ÖZGÜLER, Fevzi, **Bilgi Edinme Hakkı Rehberi ve Uygulama Örnekleri**, Ekoloji Kolektifi Derneği, 2016.
- GÖZÜBÜYÜK, Şeref, **Yönetmelik Yargısı**, 35. bs., Turhan Kitapevi, Ankara, 2016.
- KARAHANOGULLARI, Onur, **Türkiye'de İdari Yargı Tarihi**, Ankara, 2005.
- İŞIKLAR, Celal, "659 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname Sonrası İdari Yargıda Husumete İlişkin Esâslar", **TAAD**, Yıl:3, Sayı:10, Temmuz 2012, s.381-420.
- ÖZAY, İlhan, **Günışığında Yönetim 2-Yargısal Korunma**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010.
- SAYGIN, Engin, "Ombudsmanı Beklerken: Anayasa Mahkemesi'nin Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu İptaline Dair Gerekçeli Kararı Üzerine Bir İnceleme", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C: XII, 2008, s. 1045-1072.
- OECD, "European Principles for Public Administration", **SIGMA paper n°27, CCNM/SIGMA/PUMA(99)44/REV**, 1999.

ŞENGÜL, Ramazan, “Türkiye’de Kamu Yönetiminin Etkin Denetlenmesinde Yeni Bir Kurum: Kamu Denetçiliği Kurumu”, **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 14, 2007, s.126-145.

TBMM, Kamu Denetçiliği Kurumu 2015, 2014 ve 2013 Yıllık Raporları Hakkında Dilekçe Komisyonu ile İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon Raporları, 2015.

TC. CUMHURBAŞKANLIĞI, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023), Erişim Adresi: <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf>, Erişim tarihi: 06/07/2020.

TUFAN, Erhürman, **Dünyada ve KKTC’de Ombudsman**, Işık Kitapevi, Lefkoşa, 1995.

TUFAN, Erhürman, “Türkiye İçin Nasıl Bir Ombudsman Formülü”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 1-4, 2000, s. 155-180.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 6 Aylık Faaliyet Raporu, Temmuz 2019, Erişim Adresi: https://www.ombudsman.gov.tr/contents/alti_aylik_faliyet_raporu_2019/mobile/index.html, Erişim Tarihi:16/12/2010.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 6 Aylık Faaliyet Raporu, Temmuz 2020, Erişim Adresi: https://www.ombudsman.gov.tr/kdk-pdf/2020_alti_aylik_faliyet_raporu/mobile/index.html#p=9, Erişim Tarihi:16/12/2010.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 19/7/2013 tarih ve 2013/01 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 04/02/2014 tarih ve 03.2013/554 şikâyet nolu karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 05/02/2014 tarih ve 03.2013/587 şikâyet nolu karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 17/03/2014 tarih ve 01.2013/637 şikâyet nolu karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 17/01/2016 tarih ve 2016/737 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 07/06/2016 tarih ve 2016/483 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 14/06/2016 tarih ve 2015/5756 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 14/07/2016 tarih ve 2016/733 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 09/06/2017 tarih ve 36311982-101.07.04-E.6261 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 11/07/2017 tarih ve 53878609-101.07.04-E.7851 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 23/08/2017 tarih ve 2017-1577 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 17/01/2018 tarih ve 94019529-101.07.06-E.892 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 22/02/2018 tarih ve 94019529-101.07.07-E.2563 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 14/01/2019 tarih ve 53878609-101.07.04-E.975 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 04/02/2019 tarihli ve 2018/10701 başvuru numaralı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 08/02/2019 tarih ve 53878609-101.07.07-E.3110 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 14/02/2019 tarih ve 94019529-101.07.07-E.3595 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 09/04/2019 tarih ve 2019/397-S.617 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 20/05/2019 tarih ve 2019/3317-S.4748 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 22/05/2019 tarih ve 2019/3487-S.5038 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 11/06/2019 tarih ve 2019/4249-S.6201 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 17/07/2019 tarih ve 2019/5746-S.8641 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 05/08/2019 tarih ve 2019/6750-S.10288 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 09/08/2019 tarih ve 2019/7098-S.10831 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 09/08/2019 tarih ve 2019/7114-S.10848 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 29/08/2019 tarih ve 2019/7796-S.11932 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 06/09/2019 tarih ve 2019/8058-S.12322 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 06/09/2019 tarih ve 2019/8060-S.12324 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 06/09/2019 tarih ve 2019/8061-S.12325 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 16/09/2019 tarih ve 2019/8491-S.13033 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 20/09/2019 tarih ve 2019/8807-S.13524 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 24/09/2019 tarih ve 2019/8935-S.13713 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 14/10/2019 tarih ve 2019/10192-S.15663 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 22/10/2019 tarih ve 2019/10583-S.16291 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 30/10/2019 tarih ve 2019/10891-S.16819 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 31/10/2019 tarih ve 2019/10942-S.16899 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 01/11/2019 tarih ve 2019/11058-S.17083 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 11/11/2019 tarih ve 2019/11305-S.17493 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 21/11/2019 tarih ve 2019/11947-S.18487 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 04/12/2019 tarih ve 2019/12456-S.19386 sayılı karar.

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU, 10/12/2019 tarih ve 2019/12808-S.19862 sayılı karar.